

رتبه‌بندی نوین مراکز چندمنظوره شهری با تمرکز بر مفهوم شادی*

شارین شیرمحمدیان^۱ - شادی عزیزی^{۲*} - وحید شالی امینی^۳

۱. دکتری معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۲. استادیار گروه معماری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).
۳. استادیار گروه معماری، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۶/۳۰ تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۰/۰۶/۱۳ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۶/۲۲ تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۶/۳۱

چکیده

مفهوم شادی به دلیل پیچیدگی و تنوع جهان‌بینی انسان در ادوار مختلف، تعاریف متفاوتی را به خود دیده است. در دوران باستان تا عصر روشنگری شادی تنها در حوزه سعادت، لذت و ایدئولوژی تعریف شده بود اما با آغاز عصر صنعت تا اواسط قرن بیستم، سنجش‌های عددی-اقتصادی در تعریف آن شروع به نقش‌آفرینی کردند. این نقش با شروع نیمه‌ی دوم قرن بیستم و پیرنگ شدن مطالعات میان‌رشته‌ای در حوزه اقتصاد شادی، جایگاه روابط و تعاملات اجتماعی را به عنوان شاخصی تعیین‌کننده در مؤلفه‌های اقتصادی بر شادی تبیین کرد. در این مقاله، با توجه به نقش مراکز چندمنظوره شهری در امکان شکل‌دهی به تعاملات اجتماعی نوین، سعی شده است که با تعریف مؤلفه‌های شادی میزان اهمیت هر کدام از آن‌ها در مراکز چندمنظوره شهری با توجه به وجود کاربری‌های مختلف تجاری، فرهنگی و تفریحی در شش گزینه شامل مراکز چندمنظوره کوروش، ارگ، گالریا، سمرقند، هروی و کیان در شهر تهران مشخص شود. در این راستا، ابتدا بر مبنای تحلیل مطالعات پیشین، با محوریت شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر افزایش تعاملات اجتماعی و شادی مخاطبان در مراکز چندمنظوره شهری، سه مؤلفه تنوع، تراکم و طراحی فضای گسست به عنوان معیارهای اصلی تحلیل سلسه‌مراتبی تعریف شدند. سپس، با توجه به نیاز رتبه‌بندی مراکز معرفی شده، مدل چندشاخصه‌ی سه سطحی بر اساس سه معیار اصلی (تنوع، تراکم و طراحی فضای گسست) و نه زیرمعیار (سینما، رستوران و فودکورت، فضای بازی، فروشگاه‌ها، آسانسور و پله‌برقی، ارتباط با فضای باز، گشودگی افقی، فضای اشتراکی و امنیت) طراحی و اجرا شد. نتایج حاکی از اهمیت نقش طراحی فضا در قالب وجود فضای گسست به عنوان مؤثرترین معیار در اولویت‌بندی فضای چندمنظوره بر اساس مطلوبیت شادی است. علاوه بر آن، با استناد به تحلیل به دست آمده، مشخص شد که مرکز چندمنظوره کوروش با بالاترین رتبه در رقابت با سایر گزینه‌ها، فضای شادتری را برای متقاضیان خود فراهم آورده است.

واژگان کلیدی: مفهوم شادی، مراکز چندمنظوره شهری، رتبه‌بندی، تعاملات اجتماعی.

* مقاله حاضر مستخرج از مطالعات رساله دکتری نویسنده اول است، که با عنوان «ارائه مفهوم شادی فضایی با تمرکز بر فضای چندمنظوره شهری» با راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم در دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی در سال ۱۳۹۹ به انجام رسیده است.

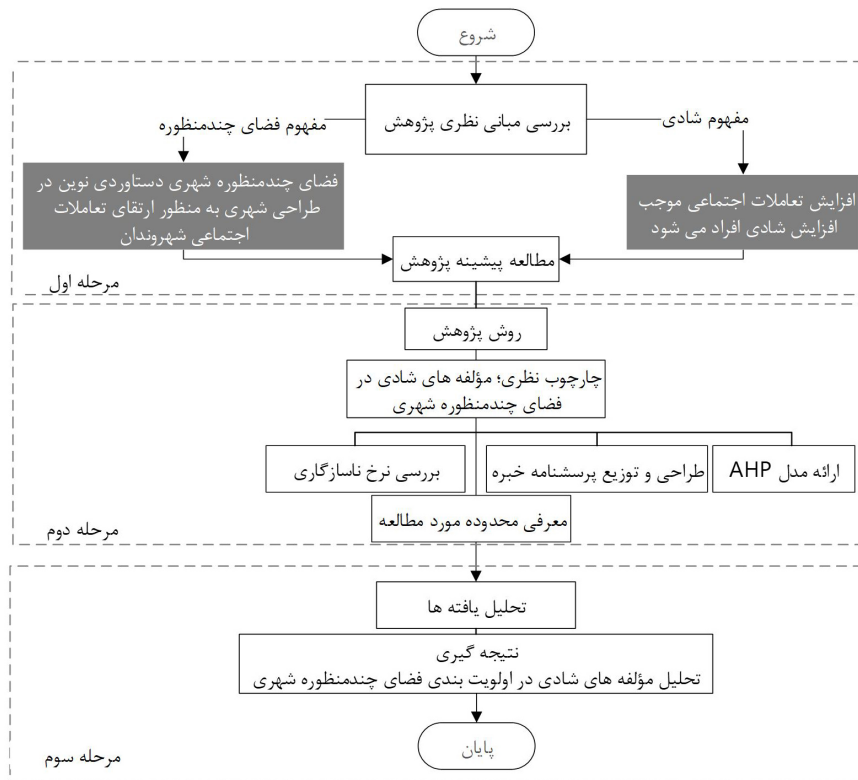
** E-mail: sha.azizi@iauctb.ac.ir

۱. مقدمه و بیان مسئله

تغییر بنیادهای شهرنشینی و به دنبال آن مشکلات زندگی در شهرهای صنعتی، سبب شد تا توجه به شادی و مناسبات اجتماعی به یکی از ضرورت‌های حیات شهری در عصر پسا صنعتی تبدیل شود و طراحی فضاهای شهری شاد ضرورتی انکارناپذیر گردد. در این راستا، تأمین شادی و تعاملات اجتماعی، مستلزم وجود فضا و قرارگاه کالبدی است. فضاهای نوین شهری که در قالب مراکز چندمنظوره در دسترس اغلب اقشار جامعه قرار گرفته‌اند، ظرفیتی عظیم جهت پاسخ‌دهی به این قبیل نیازهای فطری ایجاد کردند. مراکز چندمنظوره شهری تهران از دهه ۹۰ شمسی با تشویق سرمایه‌گذاران نه با هدف توسعه فضای عمومی درون فضای تجاری، تفریحی و فرهنگی سعی در تجمیع قرارگاه‌های فضایی برای پاسخگویی به طیف گسترده‌ای از نیازهای شهروندان را دارند. این مراکز با در نظر گرفتن فضایی برای بازی کودکان، رستوران، کافه،

کتاب‌فروشی، بازی‌های کودکان و بزرگسالان و غیره علاوه بر مرکز تجاری، فرصت تأمین نیازهای فرهنگی و تفریحی شهروندان را نیز ایجاد کردند. ویژگی مشترک این مراکز، قرارگیری‌شان در دسته‌بندی مراکز سبک زندگی بر اساس تقسیمات شورای بین‌المللی مراکز خرید^۱ قرار دارد. در پژوهش حاضر، مؤلفه‌های مؤثر بر افزایش شادی در مراکز چندمنظوره تجاری، فرهنگی و تفریحی کلان‌شهر تهران که امروزه از اقبال درخور و قابل توجه‌ای برخوردارند، مورد مطالعه قرار گرفته و مراکز چندمنظوره شهری تهران بر اساس مطلوبیت شادی رتبه‌بندی شده‌اند. به این منظور، با استفاده از روش تحلیل سلسله‌مراتبی، مطلوبیت شادی در فضاهای چندمنظوره شهری تهران که در دهه ۹۰ بهره‌برداری شده‌اند شامل مراکز چندمنظوره‌ی کوروش، سمرقند، ارگ، گالریا، هروی، کیان- ارزیابی و رتبه‌بندی شده است. ساختار پژوهش در قالب سه مرحله در شکل ۱ نشان داده شده است.

شکل ۱: ساختار پژوهش



هستند، معرفی گردیده و ماهیت وجودی آن در ادوار مختلف مطالعه شده است. در ادامه بر اساس مطالعات داخلی و خارجی در حوزه شادی در مراکز چندمنظوره شهری، مؤلفه‌های شادی شناسایی و استخراج شده که در قالب چارچوب نظری شکل ۲ جمع‌بندی و ارائه گردیده است.

۲. مبانی نظری و چارچوب نظری

مبانی نظری و ادبیات موضوعی این مقاله در چهار بخش اصلی طبقه‌بندی شده است. در بخش اول به مفهوم شادی در سه حوزه فلسفه، علم، اقتصاد و روابط اجتماعی اشاره شده است. در گام دوم مراکز چندمنظوره شهری به عنوان فضایی نوین در شهرهای امروزی که دارای ویژگی‌هایی به منظور ارتقای مناسبات اجتماعی و شادی شهروندان

۲-۱-۱- مفهوم شادی

شادی قدمتی دیرینه در زندگی بشر دارد و به همین دلیل ادبیات پژوهشی در این حوزه بسیار گسترده است. در این مقاله مطالعات شادی در چهار حوزه فلسفه شادی، علم شادی، اقتصاد شادی و روابط اجتماعی تقسیم شده است. تعاریف معاصر، مفاهیم انتزاعی از شادی در دوران باستان، دیدگاه‌های خردگرایانه عصر روشنگری و سنجه‌های اقتصادی و عددی نیمه اول قرن بیستم را کنار گذاشته و بیش از هر چیز بر ارتباط شادی و روابط اجتماعی تأکید دارد.

۲-۱-۱-۱- فلسفه شادی

دیدگاه فلسفی شادی از سؤال سقراط درباره این که چطور باید زندگی کرد آغاز شد (Sellars 2018, 12). هنر زندگی اولین ارتباط میان شادی نظری و شادی عملی است و مسائلی از قبیل چگونگی زندگی افراد و تأثیرات مستقیم زندگی افراد بر یکدیگر را مورد بحث قرار می‌دهد. دوهمین^۲ اظهار دارد که فلسفه شادی از نظر افلاطون، ارسطو، اپیکور^۳، سنکا^۴ و غیره همه بر اساس نظریات هنر زندگی سقراط بنا شده است (Dohmen 2003). ارتباط دادن شادی به کمال منجر به ایجاد گرایش شادی ایدئولوژیک شد. ویژگی شادی ایدئولوژیک در توده‌وار شدن، یک‌شکل شدن، دولتی شدن و کمال‌گرا شدن آن است. (کاظمی ۱۳۹۵، ۹۳).

۲-۱-۱-۲- علم شادی

با آغاز عصر روشنگری گرایش به این دیدگاه که انسان و پیشرفت اجتماعی‌اش وابسته به مصالح مادی و سنجه‌های عددی است در کنار پیشرفت علوم طبیعی بیش‌تر شد. فلاسفه‌ی سودمندگرا الگوریتم‌های بسیاری برای اندازه‌گیری شادی فردی و جمعی پیکربندی کردند و اساس فلسفه شادی جمعی -علم شادی- را بنیان نهادند (Zevnik 2013, 12). جرمی بنتام^۵ با مطرح کردن اصل سودمندی، اظهار کرد، با توجه به این که شادی واقعا یک مجموعه لذت بدون درد و رنج است، بهترین روش و سیاست برای دولت‌ها در حداکثر رساندن شادی و به حداقل رساندن رنج خلاصه می‌شود (Bentham 1996, 31). بنتام در کتاب خود با عنوان «بررسی ماهیت و علل ثروت» هشدار می‌دهد که باور این که ثروت و رفاه به تنهایی شادی‌آور هستند، فریبی بیش نیست. (Montgomery 2013, 33). دانیل کانمن^۶ و همکارانش بیان داشتند، بهترین راه برای قضاوت شادی این است که یک محاسبه کامل از لحظات زندگی خوب و بد زندگی افراد به دست بیاورند (Kahneman, Diener, and Schwarz 1999, 25) بعد از کانمن، مارتین سلینگمن^۷ مطالعات علمی را در خصوص اندازه‌گیری شادی فردی انجام داد. این مطالعات، تحت عنوان روان‌شناسی

مثبت‌گرا، در سال ۲۰۰۳ به عنوان نسخه علمی فلسفه هنر زندگی ایجاد شد (Ryan and Deci 2000, 142). روان‌شناسان مثبت‌گرا معتقدند آن‌ها مزیت و برتری‌شان در این است که افراد را قادر می‌سازند تا رشد کنند و انتخاب‌های آگاهانه‌ای که منجر به زندگی شادتر می‌شود انجام دهند. اد دینر^۸ (Diener and Biswas-Diener 2011, 245)، ادعا کرد در مقایسه با ماهیت فلسفی شادی می‌تواند گزارش‌های سامانمند، تجربی و علمی از شادی ارائه دهد. ونهون^۹ به عنوان پیشگام شادی تجربی میراث ارزشمند تحقیقات شادی تجربی را هم به عنوان تخصیص بیش‌ترین شادی به بیش‌ترین تعداد افراد به عنوان نمود عینی برای اندازه‌گیری آن می‌شناسد (Veenhoven 1997, 1). بر اساس مشاهدات رایان و دکی (Ryan and Deci 2001, 144) روش علمی اصلی برای دیدگاه خوشی ارزیابی بهزیستی روانی^{۱۰} است. در تحقیقات بهزیستی روانی شادی به طور کلی رضایت از زندگی تصور می‌شود که با استفاده از گزارش‌های خود افراد اندازه‌گیری می‌گردد (Veenhoven and Hagerty 2006, 1). در اوایل ۱۹۹۰، ریچارد دیویسون^{۱۱} تلاشی برای جدا کردن منابع احساسات مثبت و منفی در مغز انسان انجام داد. او متوجه شد که دیدن تصاویر شاد باعث فعالیت بیش‌تر در سمت چپ مغز داوطلبان می‌شد، در حالی دیدن تصاویر غمگین سمت راست را فعال می‌کند (Urry Nitschke et al. 2004). علاوه بر این روان‌شناسان بیولوژیکی مانند جان کاسیویو^{۱۲} از الکترودها برای اندازه‌گیری حرکات ریز در عضلات صورت در ارتباط با احساسات مختلف استفاده کرده است: نشان داد که رضایت، ناراضی و بی‌تفاوتی در شرکت‌کنندگان واکنش‌های متفاوتی در سطوح مختلف را از شادی افراد نشان می‌دهد (Cacioppo et al. 2008).

۲-۱-۱-۳- اقتصاد شادی

اقتصاد شادی به عنوان حوزه‌ی جدیدی از مطالعات میان‌رشته‌ای در دهه‌های اخیر نظریات اقتصادی را متحول کرده است. پیش‌تر، تصور رایج بر این باور بود که با افزایش درآمد سرانه و دستاوردهای رفاهی، بهداشتی و آموزشی، سطح بالاتری از شادی توسط افراد تجربه خواهد شد. اقتصاد شادی، نشان داد هدف‌گذاری، بر مؤلفه‌های فوق، به تنهایی نمی‌تواند منجر به احساس رضایت و شادمانی بیش‌تر در انسان‌ها شود. این موضوع بعدها به تناقض استرلین^{۱۳} معروف شد (Sen 2008). استرلین نشان داد که در ایالات متحده با وجود دو برابر شدن درآمد سرانه، شادی افزایش نیافته است (Easterlin 2016). آمارتیا سن^{۱۴}، نظریه‌پرداز معروف توسعه، با تأکید بر ضرورت بالا رفتن سطح شادکامی در جوامع، آن را به عنوان دستاورد استفاده از الگوهای توسعه کرد (Sen 2008). هیویل^{۱۵} و همکارانش متوجه شدند که رضایت از زندگی در هنگام ارتباط با افراد دیگر، اهمیتی بیش از

درآمد بر شادی دارد (Helliwell and Barrington-Leigh 2012). نظریه تردمیل خوشی که برای اولین بار توسط بریکمن و کمپل^{۱۶} در سال ۱۹۷۱ مورد توجه قرار گرفت، بر این اساس با افزایش درآمد، ایده‌آل انسان‌ها در مقایسه وضع زندگی‌شان با سایرین تغییر پیدا می‌کند و این مسأله موجب ناشادمانی آنان می‌گردد (Frederick and Loewenstein 1999, 34).

هم‌چنین نظریه عادت^{۱۷} ادعا دارد تغییرات در شرایط زندگی بر شادی افراد تأثیرگذار است، اما به مرور زمان تأثیر خود را از دست داده و شادمانی به سطح قبلی خود باز می‌گردد. نظریه مقایسه اجتماعی^{۱۸} بر اساس نظر لئون فستینگر^{۱۹} استدلال می‌کند که آن چه برای رضایت فرد مهم است، موقعیت نسبی وی در رابطه با گروهی منتخب از افرادی است که به او احترام می‌گذارند (Blanchflower and Oswald 2008). به این گروه‌ها، گروه‌های مرجع گفته می‌شود.

۲-۱-۴- شادی و روابط اجتماعی

مطالعات حوزه اقتصاد شادی، نشان داد که رابطه میان ارتقای معیارهای اقتصادی و افزایش شادی در افراد، آن گونه که تصور می‌شد، رابطه‌ای روشن و صریح نیست. ویلسون در ۱۹۶۷ به تحقیق درباره شادی پرداخت و بُعد اجتماعی را یکی از مهم‌ترین ابعاد شادی شناسایی کرد. بعد اجتماعی شادی به گرایش‌ها و تمایلات فرد نسبت به اجتماع مانند علاقه به ارتباط با انسان‌های دیگر و تأثیرگذاری مثبت بر آن‌ها وابسته است (Diener and Suh 1997). آبوت و ساپسفورد^{۲۰} در پژوهشی با عنوان شادی و رضایت از زندگی در روسیه و اوکراین نشان دادند که سرمایه انسانی، شرایط مادی، زمینه اجتماعی (حمایت، اعتماد، و تعهدات اجتماعی)، شرایط خانوادگی با میزان شادی و رضایت از زندگی افراد مورد مطالعه دارای ارتباط مستقیم می‌باشد (Abbot and Sapsford 2006). کریستین بنجسکو^{۲۱} در مطالعه‌ای به بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و شادکامی در ایالات متحده آمریکا طی سال‌های ۱۹۹۸-۱۹۸۳ پرداخت. این تحقیق که به صورت تحلیل ثانویه داده‌های پانل نُه مرکز آمارگیری انجام شده، نشان داد که اعتماد اجتماعی تأثیری مثبت بر شادکامی دارد (Bjornskov 2008). در ادامه، چانگ^{۲۲} در تحقیق خود به این نتیجه رسید که همه اجزای سرمایه اجتماعی (مشارکت در سازمان‌های غیرداوطلبانه، داوطلبان، حضور در اجتماعات و اعتماد) روی شادی ذهنی مؤثر است (Chang 2009). لیانگ^{۲۳} در تحقیق خود دریافت عنصری که هم‌چون تعلق‌پذیری، رابطه معناداری با شادی دارد (Leung et al. 2013). گراویگ و گراویگ^{۲۴} تأثیر هم‌زمان سرمایه اجتماعی بر شادی در کشورهای مرکزی و شرقی در اروپا را انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که سرمایه اجتماعی تأثیری مثبت بر شادی فردی دارد (Growiec

and Growiec 2010).

نتیجه مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که در عصر حاضر، مناسبات اجتماعی بیش از عواملی نظیر عوامل اقتصادی، رشد ناخالص ملی، عوامل شناختی و حتی عوامل موروثی در شادمانی افراد اثرگذار است. محققین در تلاش برای تعریف شادی به رابطه غیرقابل انکار شادی و مناسبات اجتماعی دست یافتند.

۲-۲- فضای چندمنظوره شهری

ایده مراکز چندمنظوره شهری، در شهرسازی نوین، به منظور افزایش تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری شکل گرفته است. اگرچه این ایده از دیرباز به اشکال گوناگون در شهرهای مختلف دنیا وجود داشته است اما هر زمان موافقان و مخالفان خود را داشته است. مراکز چندمنظوره شهری ایده‌ای مبهم و بحث‌برانگیز است که تعاریف بسیاری از آن ارائه شده است. اما تمامی تعاریف در فعالیت‌های انسان در محیط پیرامون و گسترش تعامل وی با محیط به اجماع می‌رسند.

مراکز چندمنظوره به فضایی که فعالیت‌های ساکنان در محدوده‌ای مشخص از زمین با بهره‌گیری از منابع طبیعی و پتانسیل‌های انسانی انجام می‌شود نسبت داده می‌شود. در تعریفی دیگر مراکز چندمنظوره به فضایی که انسان برای زندگی و رفع نیازهای مختلف به آن نیاز دارد گفته می‌شود (Gong 2009).

برخی از مخالفان، ایده مراکز چندمنظوره شهری را الگویی ناهمگن توصیف می‌کنند که دارای ترکیبی نامتوازن از کاربری مسکونی، تجاری، صنعتی، اداری، کشاورزی و تفریحی هستند. این‌چنین فضاهایی از نظر منتقدین به دلیل ترافیک زیاد، کمبود جای پارک، عبور خودروهای سنگین و آلودگی‌های زیست‌محیطی فضاهایی نامطلوب برای شهروندان تشخیص داده می‌شوند (Croucher, Wallace, and Duffy 2012).

در سال‌های ۳۵۰۰ تا ۱۰۰۰ پیش از میلاد در تمدن‌هایی مانند بین‌النهرین، مصر و یونان ایده تفکیک در شهرها رایج بوده است. خدمات در اطراف عناصر مذهبی متمرکز بوده و دیگر حوزه‌ها به مسکن اختصاص داشته است. در سال‌های ۷۰۰ پیش از میلاد تا ۱۹۰۰ پس از میلاد شهرها شاهد آغاز رشد چندمنظوره‌ها هستند. قرارگیری فضای تجاری در طبقات پایین کاربری مسکونی از نمونه این فضاها است. این موضوع در شهرهای اسلامی هم دیده می‌شود، بیش‌تر خانه‌ها در اطراف خرده‌فروشی‌ها، بازارها، فضاهای مذهبی و سایر خدمات قرار داشتند. از سال‌های ۱۷۵۰ تا ۱۸۵۰ با ظهور انقلاب صنعتی مشکلات مراکز چندمنظوره در شهرها به وجود آمد. در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ میلادی، ایده مراکز چندمنظوره شهری مجدداً مورد توجه قرار گرفت و به عنوان راهکاری برای فعال ساختن مناطق شهری بزرگ مطرح شد. در اواخر دهه ۷۰ تا پایان

شهر گردید. مراکز چندمنظوره با جذب جمعیت، افزایش ارزش زمین، افزایش درآمدهای مالیاتی، افزایش حرکت پیاده و دوچرخه موجب ارتقای روابط اجتماعی در شهرها می‌شوند. با توجه به توضیحات بخش ۲-۱-۴، در خصوص تعریف شادی در عصر حاضر بر اساس تعامل اجتماعی، ارتباط میان مراکز چندمنظوره شهری، به عنوان بستری برای افزایش تعامل، با مفهوم شادی در قالب چارچوب نظری در شکل ۲ نشان داده شده است.

شکل ۲: چارچوب نظری مفهوم شادی و مراکز چندمنظوره شهری



۳. پیشینه پژوهش

در این بخش با مرور مطالعات گذشته در جداول ۱ و ۲، سعی در ایجاد پیوندی میان مفاهیم اشاره‌شده در حوزه شادی با محوریت روابط اجتماعی و مراکز چندمنظوره شهری شده است.

کاراس^{۲۵}، معیارهای بسیار جالبی را برای سرزندگی در شهرها عنوان کرده است: اقتصاد پویا، کاربری مختلط، ترافیک، فشردگی خیابان‌های سرزنده، محلات پویا، مردم بلندهمت، ساختمان‌هایی با قدمت بالای ۱۰۰ سال و ارزش فرهنگی، جذابیت جهانی و ارتباط مناسب. بسیاری دیگر از پژوهشگران نیز به بررسی عوامل مؤثر بر شادی و سرزندگی در فضاهای خرید، مال‌ها و فضاهای چندمنظوره پرداخته‌اند. خستو و سعیدی رضوانی در پژوهش خود عوامل مؤثر بر شادی و سرزندگی را به چهار دسته تقسیم

کرده‌اند و در زیرمجموعه عوامل طراحی به متغیرهایی مانند خوانایی، حس مکان، تمایز معمارانه، اتصال و ارتباط بخش‌های مختلف، محیط دوستانه و امنیت اشاره کرده‌اند (خستو و سعیدی رضوانی ۱۳۸۹). سرمد و دیگران در تحقیق خود به نقش مجتمع‌های تجاری در ایجاد فضای شهری پرداخته و به عواملی چون وجود عرصه‌های عمومی و عناصر کالبدی و طبیعی در فضا، قابلیت تغییرپذیری فضا برای استفاده‌های گوناگون، اتصال و همبستگی فضاها، وجود کاربری‌های مختلط، پاسخ‌گویی فضا به گروه‌های اجتماعی مختلف، نفوذپذیری بصری و عملکردی، ایمنی، امنیت اجتماعی، زمان‌مند بودن و تراکم جمعیت را در پویایی و شادی فضای شهری مؤثر می‌دانند (سرور، صلاحی ساریخان بیگلو و مبارکی ۱۳۹۶). ایزدپناه و حبیبی در تحقیق خود به بررسی جایگاه مال‌ها به‌مثابه فضای

و حرکت، اختلاط کاربری و فرم، کیفیت عرصه همگانی، آسایش اقلیمی، ایمنی و امنیت، انعطاف پذیری، همسازی با محیط، کارایی انرژی و پاکیزگی را به عنوان عوامل مؤثر بر سرزندگی معرفی می‌کند (گلکار ۱۳۸۵). سیادتی و علی‌الحسابی ۱۵ معیار تراکم، آسایش محیطی، افزایش هویت، خوانایی، ایجاد مسیرهای پیاده، نفوذپذیری، تنوع بصری و زیبایی، شفافیت، محصوریت، تأکید و مکث، افزایش کیفیت محیط، تنوع کاربری، فضای سبز و پوشش گیاهی و گسترش فضای عمومی را برای شادی در شهر مشخص می‌کند (سیادتی و علی‌الحسابی ۱۳۹۳). نهارندی و دیگران سرزندگی فضاهای پشتیبان در مراکز چندمنظوره را با عواملی هم چون امنیت، اقتصاد شبانه، اقتصاد پویا، پوشش گیاهی، تنوع کاربری، افزایش کیفیت محیط، محصوریت، نفوذپذیری و دسترسی، خوانایی، آسایش محیطی و تراکم ارزیابی می‌کنند (نهارندی و دیگران ۱۳۹۶).

عمومی معیارهایی نظیر دسترس پذیری، اجتماع پذیری، جذب و طرد، فراگیری و محرومیت، امنیت و کنترل را به عنوان عواملی که از سوی خریداران به عنوان معیار ارزیابی مال‌ها به عنوان فضای عمومی مطلوب و مناسب است شناسایی می‌کنند (ایزدپناه و حبیبی ۱۳۹۸). رحیمی و جعفری در مقاله‌ای با عنوان "بررسی تطبیقی سرزندگی تجاری، تاریخی و مدرن شهر تبریز" فعالیت پذیر بودن و انعطاف پذیری را به عنوان عوامل مهم در سرزندگی این مراکز می‌شناسند (رحیمی و جعفری ۱۳۹۷). بهرامی و خسروی عواملی نظیر راحتی و آسودگی، احساس امنیت، جهت یابی و خوانایی، دسترسی و نفوذپذیری، جذابیت و تعاملات اجتماعی به عنوان عوامل فضایی- رفتاری مؤثر بر کیفیت باهم‌بودگی در مراکز خردی معرفی می‌کنند. گلکار سرزندگی را معادل کیفیت طراحی شهری می‌داند. خوانایی، حس زمان، غنای حسی، رنگ تعلق، نفوذپذیری

جدول ۱: معرفی مؤلفه‌های شادی در فضای چندمنظوره شهری بر اساس مطالعات پیشین

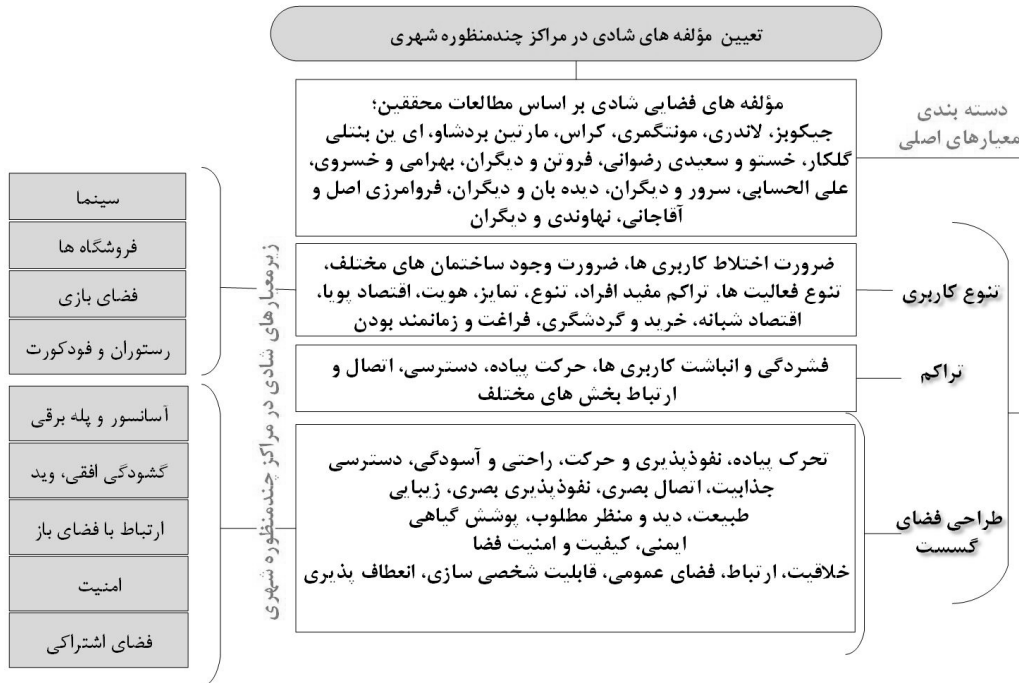
نام محققین	سال	مؤلفه‌های فضایی شادی
مونتگمری	۲۰۱۳	- راه‌حل شهر شاد در طراحی شهری است: تنوع و تراکم در برابر تفکیک و پراکندگی.
کراس	۲۰۱۵	- کاربری مختلط، فشرده‌گی، اقتصاد پویا، ساختمان‌های فرهنگی و جذابیت
بردشاو- چپمن	۱۳۸۴	- تنوع، فضای عمومی خوب، خرید و گردشگری، تحرک پیاده و فراغت
ای یین بنتلی	۱۳۹۰	- نفوذپذیری، تنوع، خوانایی، انعطاف پذیری، سازگاری بصری و قابلیت شخصی سازی
گلکار	۱۳۸۶	- خوانایی، حس زمان، نفوذپذیری، حرکت، اختلاط کاربری و فرم، عرصه همگانی، ایمنی و امنیت
خستو و همکاران	۱۳۸۹	- خوانایی، تمایز معمارانه، اتصال و ارتباط بخش‌های مختلف، محیط دوستانه و امنیت
بهرامی و خسروی	۱۳۹۳	- راحتی و آسودگی، امنیت، جهت یابی و خوانایی، دسترسی و نفوذپذیری، جذابیت و تعامل
علی‌الحسابی	۱۳۹۳	- تراکم، آسایش، هویت، خوانایی، نفوذپذیری، تنوع و زیبایی، کیفیت، محصوریت، تأکید و تأمل
سرور و همکاران	۱۳۹۴	- عرصه عمومی و طبیعی، قابلیت تغییرپذیری، همبستگی فضا، کاربری مختلط، تراکم و امنیت
نهارندی و همکاران	۱۳۹۶	- امنیت، اقتصاد شبانه، پوشش گیاهی، تنوع، کیفیت محیط، محصوریت، نفوذپذیری و دسترسی

تحلیل سلسله‌مراتبی قرار گرفتند. سطح سوم، مربوط به گزینه‌های انتخاب شده مراکز تجاری چندمنظوره شهر تهران، شامل مراکز چندمنظوره کوروش، کیان، سمرقند، هروی، گالریا و ارگ است. در مدل چندشاخصه سه سطحی، با توزیع پرسش‌نامه خبره، هر سطح از مدل نسبت به سطح بالاتر وزن‌دهی شده و در نهایت گزینه‌های نسبت به هدف رتبه‌بندی می‌گردند.

۴. روش پژوهش

با توجه به مطالعه مفاهیم موجود در حوزه شادی در مراکز چندمنظوره شهری روش انجام پژوهش مطابق آن چه در شکل ۳ نشان داده شده است بر مبنای مدل چندشاخصه سه سطحی سلسله‌مراتبی استوار شده است. مطابق آن چه در شکل ۳ نشان داده شده است، در سطح اول، مؤلفه‌های ارزیابی شده‌ی اصلی شامل تنوع، تراکم و طراحی فضای گسست، به عنوان معیارهای مدل تحلیل سلسله‌مراتبی قرار دارند. در سطح دوم، سایر مؤلفه‌های مرتبط با شادی در مراکز چندمنظوره شهری، شامل رستوران و فودکورت، فروشگاه‌ها، فضای بازی، سینما، امنیت، فضای اشتراکی، آسانسور و پله برقی، گشودگی افقی و ارتباط با فضای باز در سطح زیرمعیارهای مدل

شکل ۳: روش انجام پژوهش با توجه به چارچوب نظری



هدف، مقایسه شده‌اند. در مرحله دوم زیرمعیارها نسبت به معیارها وزن‌دهی شده، سپس گزینه‌ها نسبت به زیرمعیارها وزن‌دهی گردیده است. وزن نهایی که بر اساس آن گزینه‌ها اولویت‌بندی گردیده‌اند نشان‌دهنده رتبه‌بندی گزینه‌ها نسبت به هدف پژوهش است.

۴-۱- ارائه مدل AHP

در پژوهش حاضر از چند شاخصه سه سطحی برای رتبه‌بندی گزینه‌ها استفاده شده است. با این هدف مدل سه سطحی نشان داده‌شده در شکل ۴ در سه مرحله تحلیل شده است. در مرحله اول معیارها نسبت به

شکل ۴: سطوح مدل سلسله‌مراتبی جهت تحلیل مراکز چند منظوره شهری بر اساس مفهوم شادی



۴-۲- طراحی و توزیع پرسش‌نامه خبره

به طور کلی در روش تحلیل سلسله‌مراتبی هیچ فرمول و روشی برای تعیین دقیق جامعه آماری وجود ندارد و به

دلیل دسترسی دشوار به خبرگان و محدودیت در تعداد خبرگان در زمینه‌های تخصصی معمولاً بین ۵ تا ۳۵ نفر خبره در توزیع پرسش‌نامه انتخاب می‌گردند (Baby

اساس بازه عددی ۱ تا ۹ مشخص گردید و پس از دریافت امتیازات به وسیله مدل AHP وزن دهی گردید.

پرسش‌نامه در سه بخش الف، ب و ج طراحی شده است. بر اساس جدول ۲ توضیح بخش‌های پرسش‌نامه ارائه شده است. میزان اهمیت هر مؤلفه بر

جدول ۲: بخش‌های پرسش‌نامه

بخش‌های پرسش‌نامه	توضیحات پرسش‌نامه خبره
بخش الف	ماتریس مقایسات زوجی سطح ۱ (معیارها) نسبت به هدف
بخش ب	ماتریس مقایسات زوجی سطح ۲ (زیرمعیارها) نسبت به سطح ۱ (معیارها)
بخش ج	ماتریس مقایسات زوجی سطح ۳ (گزینه‌ها) نسبت به سطح ۲ (زیرمعیارها)

چندمنظوره گالریا، ارگ تجریش، کوروش، سمرقند، کیان، هروی در شهر تهران در این دسته‌بندی قرار گرفتند. مرکز چندمنظوره چهارسو به دلیل تخصصی بودن فروشگاه‌های تجاری، جم‌سنتر به دلیل اختصاص به کودکان و مراکز ایران‌مال، مگامال و پلاتین به دلیل عدم افتتاح کامل در این دسته‌بندی قرار نگرفته‌اند.

۵-۱- معیارها و زیرمعیارهای مدل تحلیل سلسه‌مراتبی

معیارها و زیرمعیارهای شادی در فضای چندمنظوره شهری بر اساس شکل ۳، از پژوهش‌های مرتبط پیشین، در سه دسته تنوع، تراکم و طراحی فضای گسست، استخراج شده است. در توضیح معیار تنوع می‌توان به گوناگونی کاربری‌ها در مراکز چندمنظوره شهری اشاره کرد. تحقیقات نشان می‌دهند که وجود تنوع در کاربری‌ها موجب ایجاد تنوع اجتماعی مخاطبان و امکان افزایش تعامل و شادی در مراکز چندمنظوره شهری می‌گردد. معیار تنوع دارای زیرمعیارهایی شامل فضای بازی، رستوران و فودکورت، فروشگاه‌ها و سینما در مراکز چندمنظوره شهری است که در جدول ۵ توضیح داده شده است. معیار طراحی فضای گسست به معنی فراهم‌آوردن فضایی برای گسست از زندگی روزمره در قالب امکان انجام فعالیت‌های هم‌زمان و گزینشی برای مخاطبان است. در جدول ۵ زیرمعیارهای فضای گسست که شامل امنیت، فضای اشتراکی، آسانسور و پله‌برقی، گشودگی افقی و ارتباط با فضای باز می‌باشند، توضیح داده شده است. معیار تراکم همان‌طور که در جدول ۳ قابل مشاهده است، به فشردگی و انباشت کاربری‌های مختلف اشاره دارد. افزایش تراکم در مراکز چندمنظوره شهری موجب افزایش تراکم افراد و امکان ایجاد تعامل و شادی در مراکز چندمنظوره شهری می‌گردد.

۴-۳- نرخ ناسازگاری (I.R.)

سازوکاری که مدل AHP برای بررسی میزان ناسازگاری در قضاوت‌ها در نظر می‌گیرد، محاسبه ضریبی به نام نرخ ناسازگاری است چنان‌چه نرخ ناسازگاری کوچک‌تر از ۰.۱ باشد، سازگاری در قضاوت‌ها مورد قبول است (قدسی‌پور ۱۳۹۵، ۱۰).

۵. محدوده مورد مطالعه

با آغاز دهه ۹۰ در شهر تهران، سرمایه‌گذاری در این شهر سمت و سویی جدید یافت. مراکز جدید چندمنظوره شهری با هدف جذب بیش‌تر جمعیت در بسیاری از نقاط شهر تهران شکل گرفتند. مطالعات انجام‌شده نشان می‌دهد که بیش از نیمی از جمعیت مراجعه‌کننده با هدفی غیر از خرید به این فضاهای چندمنظوره در شهر تهران مراجعه می‌کنند (شیرمحمدیان و عزیز ۱۳۹۹). تاکنون مطالعات دقیقی درباره دسته‌بندی و تعداد مراکز چندمنظوره در شهر تهران انجام نشده است. بر اساس دسته‌بندی که توسط شورای بین‌المللی مجتمع‌های تجاری (ICSC)، با توجه به ویژگی‌های منطقه (اروپا و آمریکا) از مراکز خرید انجام شده است، در سیستم اروپایی اندازه فیزیکی و مساحت اجاره مورد توجه بوده است. در طبقه‌بندی آمریکایی، ابتدا فقط معیارهای کالبدی مشابه سیستم اروپایی مطرح بوده است (DeLisle 2005). گای^{۲۶} بیان می‌دارد که هیچ‌کدام از انواع طبقه‌بندی‌ها تاکنون جامعیت نداشته است. جغرافی‌دانان و اقتصاددانان از دیدگاه خود به دسته‌بندی مجتمع‌های تجاری مبادرت ورزیدند (Guy 1998) و بسیاری از ویژگی‌ها مانند نوع کالای ارائه شده، هدف از سفر و غیره در دسته‌بندی مراکز خرید نادیده گرفته شد (Eppli and Benjamin, 1994). در این مقاله پس از مطالعه کلیه دسته‌بندی‌های مراکز چندمنظوره بر اساس ویژگی‌های مراکز سبک زندگی در ایالات متحده انتخاب شدند. بر این اساس مراکزی که دارای سالن سینما و فروشگاه‌های متنوع از جمله رستوران، فضای بازی و فروشگاه کالاهای گوناگون هستند، در این دسته‌بندی قرار می‌گیرند. لذا، مراکز

جدول ۳: معیار تراکم و زیرمعیارها

معیار	توضیحات
تراکم	فشرده‌گی و انباشت کاربری‌ها: با کاهش فواصل و افزایش تراکم کاربری‌ها احتمال حرکت و تعامل در فضا افزایش یافته که موجب افزایش تعامل و شادی افراد می‌گردد.
تصاویر	
	<p>مرکز چندمنظوره هروی مرکز چندمنظوره گالریا مرکز چندمنظوره کوروش مرکز چندمنظوره سمرقند</p>

جدول ۴: معیار فضای گسست و زیرمعیارها

معیار	زیرمعیار	توضیحات
فضای گسست	<ul style="list-style-type: none"> - گشودگی افقی - آسانسور و پله‌برقی - ارتباط با فضای باز - فضای اشتراکی - امنیت 	<p>- گشودگی افقی: (ویدها) موجب تداوم بصری و افزایش تعامل و شادی افراد می‌گردد. - آسانسور و پله‌برقی: تسهیل ارتباط عمودی در فضا موجب افزایش تحرک در فضا برای گروه‌های مختلف سنی با توانایی‌های فیزیکی متفاوت می‌گردد که این امر موجب افزایش شادی و تعامل در فضا می‌گردد. - ارتباط با فضای باز: ارتباط با فضای باز موجب افزایش ارتباط افراد از درون مراکز با منظر شهری، فضای سبز و غیره می‌گردد که می‌تواند موجب افزایش شادی شود. - فضای اشتراکی: وجود فضای اشتراکی موجب انجام فعالیت‌های گزینشی شده و این امر موجب افزایش تعامل و شادی افراد می‌گردد. - امنیت: افزایش احساس امنیت در فضا موجب اعتماد بیشتر افراد به یکدیگر و امکان افزایش شادی و تعامل می‌گردد.</p>
تصاویر		
	<p>مرکز چندمنظوره هروی مرکز چندمنظوره گالریا مرکز چندمنظوره ارگ مرکز چندمنظوره ارگ</p>	

جدول ۵: معیار تنوع و زیرمعیارها

معیار	زیرمعیار	توضیحات
فضای گسست	<ul style="list-style-type: none"> - سینما - رستوران و فودکورت - فضای بازی - فروشگاهها 	<p>- سینما: وجود پردیس‌های سینمایی در کنار سایر فعالیت‌ها موجب جذب گروه‌های مختلف و افزایش امکان تعامل و شادی می‌گردد. - فروشگاهها: تنوع فروشگاهها در مراکز چندمنظوره موجب افزایش تعامل و شادی افراد می‌گردد. - رستوران: ارائه خوراک در فضای فودکورت و رستوران موجب اقلان سلیقه‌های بیش‌تر و افزایش امکان تعامل و شادی می‌گردد. - فضای بازی: فضای بازی کودکان و بزرگسالان امکان انجام فعالیت‌های همزمان را برای گروه‌های مختلف سنی به ویژه زنان و کودکان که از مخاطبین اصلی مراکز چندمنظوره هستند، فراهم می‌آورد که موجب افزایش تعامل و شادی افراد می‌گردد.</p>



تصاویر

مرکز چندمنظوره کوروش مرکز چندمنظوره ارگ مرکز چندمنظوره هروی مرکز چندمنظوره کیان

۶. یافته‌های پژوهش

مقایسات زوجی ثبت گردیده و اوزان رتبه‌بندی مطابق جداول ۶، ۷ و ۸ به دست آمده است. همان‌طور که در جدول ۶ نشان داده شده است، درگام نخست، معیارها نسبت به هدف وزن‌دهی شده‌اند. در این گام، معیار طراحی فضای گسست بر اساس تحلیل ماتریس مقایسات زوجی حاصل از پرسش‌نامه خبره، بالاترین اولویت را به خود اختصاص داده است.

با توجه به مطالعات انجام‌شده در حوزه شادی در فضای چندمنظوره شهری مؤلفه‌های شادی با توجه به چارچوب نظری ارائه شده در شکل ۳ تعیین شد. در این بخش با استفاده از مدل تحلیل سلسله‌مراتبی، مراکز چندمنظوره‌ی معرفی شده، بر اساس مؤلفه‌های شادی اولویت‌بندی شدند. یافته‌های ارائه‌شده بر اساس نظر خبرگان، در ماتریس‌های

جدول ۶: رتبه‌بندی معیارها نسبت به هدف

اولویت	معیار	ردیف
۴۳.۹٪	طراحی فضای گسست	۱
۴۰.۵٪	تنوع	۲
۱۵.۵٪	تراکم	۳

ارتباط با فضای باز در میان زیرمعیارهای طراحی فضای گسست اولین رتبه و سپس به ترتیب گشودگی افقی، فضای اشتراکی، آسانسور و پله برقی و امنیت بالاترین رتبه را دارند.

جدول ۷ و ۸ نشان‌دهنده وزن به‌دست‌آمده برای زیرمعیارها تعریف‌کننده طراحی فضای گسست و تنوع هستند. مطابق نتایج به‌دست آمده، رستوران و فودکورت در میان زیرمعیارهای تنوع و سپس به ترتیب زیرمعیارهای سینما، فضای بازی و سایر فروشگاهها دارای بالاترین رتبه هستند.

جدول ۷: رتبه‌بندی زیرمعیارهای تنوع

اولویت	معیار	ردیف
٪ ۴۹.۸	فودکورت و رستوران	۱
٪ ۲۳	سینما	۲
٪ ۱۳.۸	فضای بازی	۳
٪ ۱۳.۴	سایر فروشگاه‌ها	۴

جدول ۸: رتبه‌بندی زیرمعیارهای طراحی فضای گسست

اولویت	معیار	ردیف
٪ ۳۰.۲	ارتباط با فضای باز	۱
٪ ۲۴.۷	گشودگی افقی	۲
٪ ۱۷.۱	فضای اشتراکی	۳
٪ ۱۵.۳	آسانسور و پله‌برقی	۴
٪ ۱۲.۷	امنیت	۵

در جدول ۹ اولویت‌بندی گزینه‌ها نشان داده شده است. شادی در فضای چندمنظوره است. سپس به ترتیب مراکز همان‌طور که قابل مشاهده است مرکز چندمنظوره چندمنظوره ارگ، گالریا، سمرقند، هروی و کیان قرار کوروش دارای بالاترین رتبه از نظر مطلوبیت مؤلفه‌های دارند.

جدول ۹: رتبه‌بندی گزینه‌ها

وزن	زیرمعیارهای فضای گسست	ردیف
۰.۳۳۲	کوروش	۱
۰.۲۴۵	ارگ	۲
۰.۱۲۳	گالریا	۳
۰.۱۱۹	سمرقند	۴
۰.۱۰۸	هروی	۵
۰.۰۷۳	کیان	۶

روابط اجتماعی جایگزین گردید. بر این اساس، فضاهای شهری به عنوان بستر مهمی برای ایجاد روابط اجتماعی و افزایش شادی مطرح شدند و تجسم فضایی شادی در شهر مورد توجه بسیاری از معماران و برنامه‌ریزان شهری قرار گرفت. مراکز چندمنظوره شهری با رویکردی نوین بستری مناسب برای بهبود تعاملات اجتماعی کارآمد تلقی شدند تا در مقابل تفکیک و پراکندگی شهرهای صنعتی فرصت تقویت روابط اجتماعی و افزایش شادی در شهر را فراهم آورند. در این پژوهش چارچوب نظری بر اساس مطالعات پیشین، مؤلفه‌های اصلی شادی شامل تراکم، تنوع و طراحی فضای گسست را با توجه به ماهیت کالبدی مراکز چندمنظوره در قالب زیرمعیارهای ارتباط با فضای

هم‌چنین ضریب ناسازگاری برای هدف، معیارها، و زیرمعیارها محاسبه گردید. با توجه به کوچک‌تر بودن مقادیر محاسبه شده از ۰.۱، نرخ ناسازگاری در فرآیند تحلیل قابل قبول است.

۷. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

با توجه به پیچیدگی و پویایی مفهوم شادی بر اساس بینش انسان در طول تاریخ، در این پژوهش شادی با محوریت روابط اجتماعی تعریف شد. گذر از مفاهیم دوران باستان، عصر روشنگری و شکوفایی اقتصادی، نشان داد که با شروع نیمه دوم قرن بیستم پیوند محکم میان شادی و عوامل اقتصادی گسست و شادی با تمرکز بر

شدند. هم‌چنین رتبه‌بندی مؤلفه‌های هم‌سطح در مدل سلسله‌مراتبی نشان داد که در میان معیارها به ترتیب طراحی فضای گسست دارای بالاترین رتبه و به فاصله کمی از آن معیار تنوع و تراکم دارای بیش‌ترین سهم در ایجاد شادی هستند. از میان زیرمعیارها، وجود فودکورت و رستوران در دسته معیار اصلی تنوع، بالاترین رتبه و زیرمعیار ارتباط با فضای باز بالاترین رتبه را در معیار اصلی طراحی فضای گسست دارد. بر مبنای نتایج به دست آمده می‌توان ادعان داشت که توجه به فضا با اتکا به مولفه‌های شادی معرفی شده می‌تواند تعیین‌کننده‌ی شاخص‌های نوین طراحی در مراکز چندمنظوره جدید، با تمرکز بر افزایش شادی مخاطبان باشد.

باز، گشودگی افقی، آسانسور و پله‌برقی، فضای اشتراکی، نظارت و امنیت، رستوران و فودکورت، سینما، فضای بازی و سایر فروشگاه‌های برای رتبه‌بندی مطلوبیت شادی و تعامل اجتماعی، ارائه داد. با استفاده از مدل تحلیل سه سطحی سلسله‌مراتبی، مراکز چندمنظوره کوروش، ارگ، گالریا، سمرقند، هروی و کیان با هدف تعیین سطح مطلوبیت بر مبنای مولفه‌های شادی، رتبه‌بندی شدند. نتایج نشان داد در رتبه‌بندی گزینه‌ها مرکز چندمنظوره کوروش دارای بالاترین رتبه از نظر مطلوبیت مؤلفه‌های شادی است. بعد از مرکز چندمنظوره کوروش، مراکز ارگ، گالریا، سمرقند، هروی و کیان بر اساس نتایج تحلیل سلسله‌مراتبی دارای بالاترین مطلوبیت شادی ارزیابی

پی‌نوشت

1. International Council of Shopping Centers (ICSC)
2. Dohmen
3. Epicurus
4. Seneca
5. Jeremy Bentham
6. Daniel Kahnman
7. Martin Seligman
8. Diener
9. Venhoveen
10. Subjective Well-being
11. Richard Davisson
12. John T. Cacioppo
13. Richard Sterling
14. Amartya Sen
15. John Helliwell
16. Brickman and Campbell
17. Adaption Theory
18. Social comparison theory
19. Leon Festinger
20. Abbot and Sapsford
21. Christian Bjornskov
22. Chang
23. Leung
24. Growiec & Growiec
25. Karras
26. Guy

فهرست منابع

- ایزدپناه، محبوبه، و میترا حبیبی. ۱۳۹۸. تحلیل و ارزیابی جایگاه مال‌ها به مثابه فضای عمومی مطالعه موردی: مرکز خرید پالادیوم تهران. *فصلنامه شهر پایدار* ۱(۴): ۳۷-۵۶. [JSC.2019.90905/10.22034](https://doi.org/10.22034/JSC.2019.90905/10.22034)
- خستو، مریم، و نوید سعیدی رضوانی. ۱۳۸۹. عوامل مؤثر بر سرزندگی فضای شهری. *هویت شهر* ۴ (۶): ۶۳-۷۴. [20.1001.1.17359562.1389.4.6.6.9](https://doi.org/10.1001.1.17359562.1389.4.6.6.9)
- رحیمی، لیلا، و فیروز جعفری. ۱۳۹۷. بررسی تطبیقی سرزندگی در فضاهای تجاری تاریخی و مدرن شهر تبریز (مطالعه موردی: بازار تاریخی و برج بلور تبریز). *فصلنامه برنامه ریزی فضایی (جغرافیا)* ۷(۴): ۴۱-۵۶. [SPPL.2018.102165.1080/10.22108](https://doi.org/10.22108/SPPL.2018.102165.1080/10.22108)
- سرور، هوشنگ، وحید صلاحی ساریخان بیگلو، و امید مبارکی. ۱۳۹۶. تحلیل نقش کاربریهای تجاری در پویایی و ایجاد فضاهای جدید شهری، مطالعه موردی: مجتمع تجاری لاله پارک تبریز. *پژوهش های بوم شناسی شهری* ۸ (۱): ۲۹-۴۹.
- سیادت، امیرحسین، و مهران علی الحسابی. ۱۳۹۳. رهیافتی به سوی افزایش سرزندگی در خیابان‌ها به عنوان فضاهای شهری. *اولین کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار*. قزوین. <https://civilica.com/doc/360970>
- شیرمحمدیان، شارین، و شادی عزیزی. ۱۳۹۹. شناسایی عوامل مؤثر بر کیفیت فراغت زنان از دیدگاه کنش متقابل در مراکز چندمنظوره شهری (مطالعه موردی: مرکز چندمنظوره کوروش). *هویت شهر* ۱۴ (۲): ۹۵-۱۰۸. [HOVIATSHAHR.2020.15021/10.30495](https://doi.org/10.15021/HOVIATSHAHR.2020.15021/10.30495)
- قدسی پور، حسن. ۱۳۹۵. *فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی AHP*. تهران: دانشگاه صنعتی امیرکبیر.
- گلکار، کوروش. ۱۳۸۵. نشاط و سرزندگی در شهر به کمک طراحی شهری. *شهرنگار* (۳۹): ۲۴-۳۸.
- نهاوندی، الهام، ضابطیان، احمد پوراحمد، و رضا خیرالدین. ۱۳۹۶. سرزندگی فضاهای پشتیبان در مراکز نوین تجاری. *مجله علمی منظر* ۹(۴۰): ۵۴-۶۷. http://www.manzar-sj.com/article_59537.html
- Abbott, Pamela, and Roger Sapsford. 2006. "Ethics, politics and research." *Data collection and analysis 2* (2006): 291-312.
- Baby, S. 2013. "AHP modeling for multicriteria decision-making and to optimise strategies for protecting coastal landscape resources." *International Journal of Innovation, Management and Technology* 4, no. 2 (2013): 218. <http://ijimt.org/papers/395-M696.pdf>
- Bentham, Jeremy. 1996. *The collected works of Jeremy Bentham: An introduction to the principles of morals and legislation*. Clarendon Press.
- Bjornskov, Christian. 2008. Social capital and happiness in the United States. *Applied Research in Quality of Life*: 3, 43-62. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11482-008-9046-6>
- Blanchflower, David G., and Andrew Oswald. 2008. Is well-being U-shaped over the life cycle? *Social science & medicine* 66(8): 1733-1749. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2008.01.030>
- Cacioppo, J., L. Hawkey, A. Kalil, eds. 2008. *The science of well-being*. United Kingdom: Oxford University Press.
- Chang, Wen-Chun. 2009. Social capital and subjective happiness in Taiwan. *International Journal of Social Economics* 36(8): 844-868. <https://doi.org/10.1108/03068290910967118>
- Croucher, K., A. Wallace, and S. Duffy. 2012. "The influence of land use mix, density and urban design on health: a critical literature review." York: University of York. https://www.gcph.co.uk/publications/361_the_influence_of_land_use_mix_density_and_urban_design_on_health
- DeLisle, James R. "US shopping center classifications: challenges and opportunities." *Research Review* 12, no. 2 (2005): 96-101. <https://www.jrdelisle.com/research/US%20Classifications.pdf>
- Diener, Ed, and Robert Biswas-Diener. 2011. *Happiness: Unlocking the mysteries of psychological wealth*. John Wiley & Sons.
- Diener, Ed, and Eunkook Suh. 1997. "Measuring quality of life: Economic, social, and subjective indicators." *Social indicators research* 40, no. 1: 189-216. <https://doi.org/10.1023/A:1006859511756>
- Dohmen, Joep. 2003. "Philosophers on the" Art-of-Living". *Journal of Happiness Studies* 4, no. 4: 351-371. <https://link.springer.com/article/10.1023/B:JOHS.0000005772.71260.0>
- Easterlin, Richard A. 2016. "Paradox lost?." *USC-INET Research Paper* 16-02. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2714062>
- Eppli, Mark, and John Benjamin. 1994. "The evolution of shopping center research: a review and analysis." *Journal of Real Estate Research* 9, no. 1: 5-32. https://epublications.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1047&context=fin_fac
- Frederick, Shane, and George Loewenstein. 1999. "16 Hedonic adaptation." In *Well-Being. The foundations of Hedonic Psychology*, edited by D. Kahneman, E. Diener, 302-329. N. Schwarz. NY: Russell Sage.
- Gong, Xiaoning. 2009. "Land use classification proposed for SEEA." Paper presented at the 15th Meeting of the London Group on Environmental Accounting, November 30- December 4, 2009. FAO Statistics Division. https://seea.un.org/sites/seea.un.org/files/6_57.pdf

- Growiec, Jakub, and Katarzyna Growiec. 2010. "Social capital, well-being, and earnings: Theory and evidence from Poland." *European Societies* 12, no. 2: 231-255. <https://doi.org/10.1080/14616690902718381>
- Guy, Clifford M. 1998. "'High street' retailing in off-centre retail parks: a review of the effectiveness of land use planning policies." *The Town Planning Review* 69(3): 291-313. <https://www.jstor.org/stable/40113800>
- Helliwell, John F., and Christopher P. Barrington-Leigh. 2012. "How much is social capital worth?." In *The social cure, Identity health and well-being*, edited by Jolanda Jetten, Catherine Haslam, Alexander, and S. Haslam, 55-71. London: Psychology Press. [10.3386/w16025](https://doi.org/10.3386/w16025)
- Kahneman, Daniel, Edward Diener, and Norbert Schwarz, eds. 1999. *Well-being: Foundations of hedonic psychology*. Russell Sage Foundation.
- Leung, Ambrose, Cheryl Kier, Tak Fung, Linda Fung, and Robert Sproule. 2013. "Searching for happiness: The importance of social capital." In *The exploration of happiness : Present and Future Perspectives*, edited by Antonella Delle Fave, 247-267. Dordrecht: Springer. <http://10.1007/S10902-010-9208-8>
- Melillo, P., and L. Pecchia. 2016. "What is the appropriate sample size to run analytic hierarchy process in survey-based research." In *Proceedings of the International Symposium on the Analytic Hierarchy Process*, 4-8. London, UK.
- Montgomery, Charles. 2013. *Happy city: Transforming our lives through urban design*. UK: Penguin.
- Nabil, Noha Ahmed, and Gehan Elsayed Abd Eldayem. 2015. "Influence of mixed land-use on realizing the social capital." *HBRC Journal* 11, no. 2: 285-298. <https://doi.org/10.1016/j.hbrj.2014.03.009>
- Ryan, Richard M., and Edward L. Deci. 2000. "Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being." *American psychologist* 55, no. 1: 68-78. [10.1037/0003-066X.55.1.68](https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68)
- Ryan, Richard M., and Edward L. Deci. 2001. "On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being." *Annual review of psychology* 52: 141. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141>
- Sellars, John. 2018. *The art of living: The Stoics on the nature and function of philosophy*. Routledge.
- Sen, Amartya. 2008. "The economics of happiness and capability." *Capabilities and happiness* 27. <http://hdl.handle.net/10419/223227>
- Urry, Heather L., Jack B. Nitschke, Isa Dolski, Daren C. Jackson, Kim M. Dalton, Corrina J. Mueller, Melissa A. Rosenkranz, Carol D. Ryff, Burton H. Singer, and Richard J. Davidson. 2004. "Making a life worth living: Neural correlates of well-being." *Psychological science* 15, no. 6: 367-372. <https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2004.00686.x>
- Veenhoven, Ruut. 1997. "Advances in understanding happiness." *Revue québécoise de psychologie* 18, no. 2: 29-74. <http://dx.doi.org/10.1007/S11205-005-5074-X>
- Veenhoven, Ruut, and Michael Hagerty. 2006. "Rising happiness in nations 1946-2004: A reply to Easterlin." *Social indicators research* 79, no. 3: 421-436.
- Zevnik, Luka. 2014. *Critical perspectives in happiness research: The birth of modern happiness*. Springer Science & Business Media.

نحوه ارجاع به این مقاله

شیرمحمدیان، شارین، شادی عزیزی، و وحید شالی امینی. ۱۴۰۱. رتبه‌بندی نوین مراکز چندانظوره شهری با تمرکز بر مفهوم شادی. نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر ۱۵(۳۹): ۲۳۹-۲۵۲.

DOI: 10.22034/AAUD.2022.249204.2316

URL: http://www.armanshahrjournal.com/article_158075.html



COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Armanshahr Architecture & Urban Development Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License.

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

